

Vypořádání spoluvlastnictví

Odvolací soud pouhou změnou výroku soudu prvního stupně o nákladech řízení v neprospěch odvolatele neporušuje za současné právní úpravy jeho ústavně zaručená práva. Není svévolný (a tedy porušující právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny) takový výklad relevantních ustanovení zákona 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého se zákaz změny k horšímu při rozhodování odvolacích soudů o nákladech řízení neuplatní.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. IV.ÚS 610/24 ze dne 2.4.2025)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatelky D.H., zastoupené Mgr. Ing. Mgr. J.D., advokátem, sídlem Ch., proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 28. listopadu 2023 č. j. 84 Co 124/2023-410 a výrokům III. a VII. rozsudku Okresního soudu v Chomutově ze dne 30. března 2023 č. j. 23 C 195/2019-374, za účasti Krajského soudu v Ústí nad Labem a Okresního soudu v Chomutově, jako účastníků řízení, a J..H., zastoupeného Mgr. P.B., advokátkou, sídlem K.n.O., jako vedlejšího účastníka řízení, tak, že ústavní stížnost proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 28. listopadu 2023 č. j. 84 Co 124/2023-410 a výroku III. rozsudku Okresního soudu v Chomutově ze dne 30. března 2023 č. j. 23 C 195/2019-374, se zamítá. Ústavní stížnost proti výroku VII. rozsudku Okresního soudu v Chomutově ze dne 30. března 2023 č. j. 23 C 195/2019-374, se odmítá.

Z odůvodnění

I. Skutkové okolnosti a obsah napadených rozhodnutí

1. Stěžovatelka se ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a § 72 odst. 1 písm. a) zákona [182/1993 Sb.](#), o Ústavním soudu, domáhá zrušení v záhlaví označeného usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem (dále jen "krajský soud") a výroků III. a VII. shora označeného rozsudku Okresního soudu v Chomutově (dále jen "okresní soud") s tvrzením, že porušily její ústavně zaručená práva zakotvená v čl. 11 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

2. Okresní soud napadeným rozsudkem, v řízení o vzájemném návrhu stěžovatelky o vypořádání podílového spoluvlastnictví v užším smyslu a o vypořádání podílového spoluvlastnictví v širším smyslu, mimo jiné přiznal stěžovatelce náhradu nákladů řízení o vypořádání spoluvlastnictví v širším smyslu ve výši 90 905 Kč (výrok VII.) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví v užším smyslu (výrok III.). Soud konstatoval, že při rozhodování o nákladech řízení při zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví v užším smyslu se přiklonil k nálezu ze dne 5. 4. 2022 sp. zn. IV. ÚS 404/22 (N 45/111 SbNU 203), zohledňujícímu zvláštní povahu řízení (tzv. iudicium duplex) a o náhradě nákladů řízení rozhodl v souladu s § 142 odst. 2 zákona 99/1963 Sb., občanský soudní řád, tak, že nepřiznal žádnému z účastníků právo na náhradu nákladů řízení. Žádný z účastníků totiž podle soudu nevychází z řízení s menší hodnotou, než se kterou do něj vstupoval a nelze tedy aplikovat zásadu tzv. procesního úspěchu ve věci. Naopak při vypořádání spoluvlastnictví v širším smyslu soud vycházel z toho, že řízení bylo co do zaplacení částky 225 000 Kč částečně zastaveno, aniž byl návrh stěžovatelky uspokojen, tudíž pro její zavinění. Co do zaplacení částky 260 000 Kč bylo návrhu stěžovatelky vyhověno. Návrh vedlejšího účastníka na zaplacení částky 457 801 Kč byl v celém rozsahu zamítnut. Proto soud rozhodl, že stěžovatelka má v souladu s § 142 odst. 2 občanského soudního řádu právo na náhradu v rozsahu 52 % nákladů řízení.

3. Krajský soud - k odvolání stěžovatelky proti výrokům III. a VII. rozsudku okresního soudu - napadeným usnesením změnil napadené výroky tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení a) o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, b) o zaplacení nadužívání spoluvlastnického podílu. V odůvodnění napadeného usnesení soud zdůraznil, že posuzované řízení mohlo být zahájeno k návrhu kteréhokoli z budoucích účastníků a všichni účastníci byli vzájemně v postavení odpovídající procesní pozici žalobce i žalovaného současně; odkázal přitom na stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2023 sp. zn. Pl. ÚS-st. 59/23 (302/2023 Sb.) (pozn. soud nesprávně uvádí datum 10. 6. 2020). Dále soud konstatoval, že nedovodil obstrukční jednání vedlejšího účastníka a to, že měl na způsob vypořádání odlišný názor, nemohlo bez dalšího vést k závěru o jeho neúspěchu či jeho obstrukčním jednání. Proto uzavřel, že ve věci neshledal žádné zvláštní důvody pro přiznání náhrady nákladů stěžovatelce a změnil napadené výroky III. a VI. tak, že žádný z účastníků nemá právo na jejich náhradu.

II. Argumentace stěžovatelky

4. Stěžovatelka v ústavní stížnosti poukazuje zejména na obstrukční jednání vedlejšího účastníka v průběhu řízení a dovozuje, že jde o výjimku z obecného použití § 142 odst. 2 občanského soudního řádu (nález sp. zn. IV. ÚS 404/22). Obecné soudy se dostatečně nevypořádaly s účelovým chováním vedlejšího účastníka v průběhu řízení před okresním soudem. Vedlejší účastník se podle stěžovatelky nezajímal o konstruktivní vyřešení věci po několik let, naopak stěžovatelka namísto něj "nesla enormní ekonomickou zátěž ve vztahu k jeho bydlení (placení úvěru), výživě jejich dětí i ve vztahu k právnímu zastupování". Poukazuje přitom na to, že teprve po "několika jednáních na závěr řízení u okresního soudu" vedlejší účastník souhlasil s prodejem nemovitých věcí. Pokud by se vedlejší účastník takto vyjádřil hned na začátku řízení, nemusela by stěžovatelka platit náklady na právní zastoupení.

5. Krajskému soudu stěžovatelka vytýká nedostatečné (strohé) odůvodnění napadeného usnesení. Soud se podle ní dostatečně nevypořádal s předloženou právní argumentací, včetně citace konkrétní judikatury Nejvyššího soudu i Ústavního soudu. Usnesení krajského soudu podle stěžovatelky vykazuje znaky zapovězené libovůle; jde o situaci, kdy řízení jako celek nebylo spravedlivé. V ústavní stížnosti argumentuje též závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2023 sp. zn. 22 Cdo 2258/2021, v němž bylo mj. konstatováno, že v občanském soudním řízení až na výjimky platí zákaz změny k horšímu, který jsou odvolací soudy povinny respektovat, jelikož opačný závěr by byl v rozporu s dispoziční zásadou a taktéž smyslem a účelem opravných prostředků.

III. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

6. Ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, v nichž byla vydána napadená rozhodnutí. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný, vyjma části směřující proti výroku VII. napadeného rozsudku okresního soudu, který byl změněn výrokem I. a) napadeného usnesení krajského soudu. V tomto rozsahu není Ústavní soud příslušný, neboť nemůže přezkoumávat a rušit rozhodnutí, které bylo změněno [viz § 43 odst. 1 písm. d) zákona o Ústavním soudu]. Stěžovatelka je zastoupena v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatelka před jejím podáním vyčerpala veškeré zákonné procesní prostředky ochrany svých práv (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario).

IV. Průběh řízení před Ústavním soudem

7. Soudce zpravodaj vyzval krajský soud, okresní soud i vedlejšího účastníka řízení k vyjádření se k ústavní stížnosti.

8. Okresní soud ve stručném vyjádření setrval na svém rozhodnutí a odkázal na jeho písemné

odůvodnění.

9. Krajský soud v zaslaném vyjádření poukázal zejména na bod 5 usnesení, v němž shrnul své závěry vycházející z obsahu spisu. Uvedl, že mezi účastníky v řízení panovala neshoda na povaze věci náležejících podle vedlejšího účastníka do společného jmění manželů, a podle stěžovatelky naopak do podílového spoluvlastnictví. Soud neshledal v průběhu řízení v jednání vedlejšího účastníka žádné obstrukce, které by společně s dalšími okolnostmi mohly mít za následek uložení povinnosti hradit náklady řízení. K námitce nerespektování zásady zákazu změny k horšímu soud uvádí, že v konkrétním případě dospěl k závěru, že je třeba změnit nesprávné rozhodnutí okresního soudu o povinnosti hradit náklady řízení stěžovatelce, a to bez ohledu na to, že vedlejší účastník proti nákladovému výroku odvolání nepodal. Podstatná je podle soudu též skutečnost, že předmětem odvolacího řízení nebylo vypořádání zaniklého společného jmění, ale toliko náklady řízení.

10. Vedlejší účastník ve vyjádření uvádí, že jeho chování, v němž stěžovatelka spatřuje obstrukční chování, považoval za konstruktivní vyřešení věci. Podle něj mu nelze přičítat k tíži, že nakonec nenašel peněžní prostředky na vyplacení všech svých exekucí a požadovaného vypořádacího podílu (včetně společného úvěru na pořízení nemovitosti). Přestože stěžovatelka poukazuje na enormní ekonomickou zátěž po dobu vedení soudního řízení, neváhala využít možnosti podat ústavní stížnost, která je podle jeho názoru bezúčelná.

11. Vyjádření krajského soudu a vedlejšího účastníka byla zaslána stěžovatelce. Stěžovatelka v zaslané replice opět poukázala na nedostatečné odůvodnění rozhodnutí krajského soudu. Tvrdí, že nevyžádaná ochrana práv vedlejšího účastníka by neměla mít přednost před jejím právem na spravedlivý proces a ochranu vlastnictví; vedlejší účastník nepodal žádný opravný prostředek, svá práva nijak nehájil, a naopak to byla stěžovatelka, která opravný prostředek podala, protože jí částka 90 905 Kč přišla s ohledem na požadovaný nárok jako neúměrně nízká. Přesto krajský soud změnil rozhodnutí v neprospěch stěžovatelky, která se jako jediná odvolala do nákladů řízení. V rozporu se zásadou zákazu změny k horšímu "zhoršil její procesní postavení, a to v důsledku využití jejího práva na opravný prostředek, čímž došlo k porušení práva na spravedlivý proces, příp. práva vlastnit majetek, protože opravný prostředek nelze považovat za účinný" (viz nálezy ze dne 10. 4. 2024 sp. zn. I. ÚS 1238/23 a ze dne 10. 7. 2024 sp. zn. II. ÚS 1145/24).

12. Ústavní soud rozhodl bez ústního jednání, protože od něho nebylo možné očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

13. Ústavní soud připomíná, že není součástí soustavy soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy) a nepřísluší mu výkon dozoru nad jejich rozhodovací činností. Do rozhodovací činnosti soudů je Ústavní soud v řízení o ústavní stížnosti podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy oprávněn zasáhnout pouze tehdy, byla-li pravomocným rozhodnutím těchto orgánů porušena ústavně zaručená základní práva nebo svobody stěžovatele. Jeho úkolem je "toliko" přezkoumat ústavnost soudních rozhodnutí, jakož i řízení, které jejich vydání předcházelo. Proto vedení řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad podústavního práva a jeho aplikace na jednotlivý případ je v zásadě věcí obecných soudů.

14. K přezkumu rozhodnutí obecných soudů o náhradě nákladů řízení Ústavní soud přistupuje zdrženlivě. Ačkoli i ta mohou mít dopad do stěžovatelovy majetkové sféry, sama o sobě zpravidla nedosahují intenzity způsobit porušení základní práva či svobody [viz např. nálezy ze dne 5. 10. 2021 sp. zn. I. ÚS 2174/20 (N 174/108 SbNU 120, bod 20), nebo ze dne 3. 9. 2019 sp. zn. II. ÚS 3627/18 (N 155/96 SbNU 31, bod 15)]. Ke zrušení výroku či rozhodnutí o náhradě nákladů řízení proto Ústavní soud přistupuje jen ve výjimečných případech (viz např. nálezy ze dne 8. 3. 2023 sp. zn. I. ÚS 3281/22, bod 15, nebo ze dne 11. 4. 2023 sp. zn. IV. ÚS 105/23, bod 23).

15. Polemika stěžovatelky s postupem krajského soudu, který má být v rozporu se zásadou zákazu změny k horšímu (změna výroku VII. napadeného rozsudku okresního soudu), není důvodná. Napadené usnesení krajského soudu je v totíž souladu se závěry stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2025 sp. zn. Pl. ÚS-st. 60/24, podle kterého změnil-li odvolací soud výrok soudu prvního stupně o nákladech řízení v neprospěch odvolatele, neporušuje tím za současné právní úpravy jeho ústavně zaručená práva. Nelze tudíž považovat za svévolný (ve smyslu judikatury Ústavního soudu, a tedy porušující právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny) takový výklad relevantních ustanovení občanského soudního řádu, podle kterého se zákaz změny k horšímu při rozhodování odvolacích soudů o nákladech řízení neuplatní.

16. Vztáženo na posuzovanou věc, krajský soud byl oprávněn změnit podle něj nesprávný nákladový výrok napadeného rozsudku okresního soudu (mj. právě s odkazem na závěry stanoviska pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 59/23), a v tomto jeho postupu nelze spatřovat porušení základních práv stěžovatelky. Neobstojí ani argumentace stěžovatelky nálezy sp. zn. I. ÚS 1238/23 a sp. zn. II. ÚS 1145/24, protože plenární stanovisko sp. zn. Pl. ÚS-st. 60/24 závěry právě těchto nálezů překonává (k tomu srov. bod 33 stanoviska).

17. Ústavní soud sice v poukazovaném stanovisku připustil, že by nerespektování zásady zákazu změny k horšímu "teoreticky" mohlo představovat porušení ústavně zaručených práv účastníků (zejména práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny) - typicky tehdy, pokud by tím soud nerespektoval kogentní normu, případně by interpretoval a aplikoval zákonné pojmy v jiném než zákonem stanoveném a právním myšlením konsensuálně akceptovaném významu (srov. např. nález ze dne 19. 9. 2024 sp. zn. III. ÚS 1951/21, bod 36). O takový případ však nyní nejde.

18. Ústavní soud se zabýval též tvrzením stěžovatelky o formalistickém postupu krajského soudu, který podle ní při rozhodování o nákladech řízení dostatečně nezohlednil obstrukce vedlejšího účastníka v průběhu řízení.

19. Podle ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu, v souladu se stanoviskem pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 59/23, se při rozhodování o náhradě nákladů řízení při vypořádání společného jmění manželů, resp. zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví uplatňuje pravidlo, že žádná ze stran nemá právo na náhradu nákladů řízení, a to za předpokladu, že nejsou v daném případě naplněny důvody zvláštního zřetele hodné. Odlišný postup (tedy přiznání nákladů některému z účastníků řízení) je tedy spíše výjimkou, která má být soudem řádně odůvodněna. Důvody hodnými zvláštního zřetele přitom mohou být např. obstrukční chování některého z účastníků, nezáměr o konstruktivní vyřešení věci, šikanózní výkon práva nebo i jiné zvláštní okolnosti, jejichž nezohlednění by v konkrétní věci vedlo ke zjevné nespravedlnosti. Soud může rovněž zohlednit, zda jde o řízení nalézací či odvolací, ale příp. i další relevantní rozhodné skutečnosti. Šikanózním jednáním není sama o sobě okolnost, že každý z manželů navrhuje přikázání majetku ve společném jmění do svého výlučného vlastnictví, či zohlednění vnosů, které byly za dobu trvání manželství učiněny (srov. nález ze dne 10. 1. 2024 sp. zn. III. ÚS 2148/23, body 1 až 21).

20. V nyní posuzované věci považuje Ústavní soud odůvodnění napadeného usnesení krajského soudu za ústavně souladné a odpovídající zvláštní povaze řízení typu iudicii duplicis. Krajský soud vysvětlil, že nedovodil zvláštní důvody pro přiznání náhrady nákladů řízení ve prospěch stěžovatelky. Jakkoliv si je Ústavní soud vědom toho, že odůvodnění krajského soudu v tomto ohledu čítá jeden krátký odstavec (srov. bod 5 napadeného usnesení), v jeho postupu nespátřuje prvky formalismu či libovůle. Krajský soud zkoumal, zda jednání vedlejšího účastníka (jeho aktivita/pasivita) nebylo zatíženo nadměrnými obstrukcemi, nebo zda šlo o faktické hájení svého (vlastnického) práva.

21. Stěžovatelka v ústavní stížnosti (opakovaně) poukazuje na závěry nálezu IV. ÚS 404/22. Ústavní soud v něm však odvolacímu soudu vytýkal, že při rozhodování o nákladech řízení vycházel ze zásady

procesního úspěchu ve věci toho kterého účastníka řízení, jejíž uplatnění je v řízení iudicium duplex nepřipadné (pozn.: ostatně okresní soud ve výroku VII. napadeného rozsudku vycházel z téže zásady, tj. procesního úspěchu stěžovatelky). Taková situace však v posuzované věci nenastala.

VI. Závěr

22. Ústavní soud na základě uvedeného shrnuje, že nezjistil žádné kvalifikované pochybení, jež by mohlo být posuzováno jako porušení základních práv stěžovatelky a jež by mělo vést ke kasaci napadených rozhodnutí. Z těchto důvodů Ústavní soud ústavní stížnost podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu částečně zamítl. Současně Ústavní soud ústavní stížnost stěžovatelky v části, směřující proti výroku VII. napadeného rozsudku okresního soudu, odmítl podle § 43 odst. 1 písm. d) zákona o Ústavním soudu jako návrh, k jehož projednání není Ústavní soud příslušný.

Další články:

- [Vyvlastnění, moderační právo soudu](#)
- [Majetková podstata](#)
- [Osvobození od placení zbytku dluhů \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ověření podpisu advokátem \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pohledávka vyloučená z uspokojení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Škoda a identifikace poškozeného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Autorské právo](#)
- [Jednatel](#)
- [Insolvence a nájem bytu](#)
- [Bezdůvodné obohacení](#)
- [Osoba blízká \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)